

www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

Sponsored by IBU

Kırgız Türkçesinde Duygu Fiillerinin Semantik Yapısı ve Etimolojisi Üzerine Bir İnceleme *

A Study on Semantic Structure and Etymology of Emotion Verbs in Kyrgyz

Muhammed Ali İsmail Fakirullahoğlu**

Abstract: Emotions are cognitive and physiological sensations that stimuli from the environment reveal in the inner world of the person. The emotional state experienced is made sense in the mind by mental processes and is transferred by the sender to the receiver through language. There are different classification models based on semantic (thematic) and lexical features related to verbs, which are the most basic building blocks of the language's vocabulary. In the literature, emotional verbs are included in a subgroup of mental verbs in this thematic classification. Mental verbs are divided into three parts: (1) perception, (2) cognition, and (3) emotional verbs. In linguistics, there is a need to group and classify verbs according to a certain point of view in order to determine the semantic structure of affective verbs. In this study, the classification of emotional verbs in terms of semantics and the examination of these verbs in terms of origin are discussed. The emotional verbs that are the subject of the article were determined by scanning Konstantin Kuzmich Yudahin's Kirgizko-Russkiy Slovar (Kyrgyz Russian Dictionary). This dictionary, which was first published in 1940, was translated into Turkish by Abdullah Battal Taymas and was published in two volumes as the 93rd and 121st publications in TDK in 1945 under the name of Kirgiz Dictionary. The aim of this study is to present a new classification proposal that will contribute to the classification of emotional verbs in the literature. In addition, it is to touch on the etymological structures of emotional verbs and to deal with the semantic changes of emotional states in the historical process. During the study, (221) verbs expressing emotion were identified in the dictionary named Kirgizsko-Ruskiy Slovar. In the content of the study, it was determined that the root of the verb (18) expressing the mood has reached today's Kyrgyz Turkish by preserving it from the Old Turkish period, (80) the verb has become metaphorical, (19) the meaning of the verb has narrowed, (60) the meaning of the verb has expanded, (37) the verb has changed to another meaning. This article was produced from an unpublished doctoral thesis titled Emotional Verbs in Kyrgyz Turkish.

Structured Abstract: The concept of emotion, which was used mostly in psychology and philosophy literature in the past, has recently been among the research and discussion topics of interest to linguists. Emotion verbs, which are derived from the word emote, which means movement in Latin, are the language equivalent of the general arousal caused by a stimulus, the cognitive evaluation form. (Golaman, 1996) Emotions are cognitive and physiological sensations caused by environmental stimuli in the inner world of the person.

* Bu makale "Kırgız Türkçesinde Duygu Fiilleri" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

** Öğr. Gör. Dr., Yalova Üniversitesi, Rektörlük, Türk Dili Bölümü

Lecturer Dr., Yalova University, Rectorate, Department of Turkish Language

ORCID 0000-0002-6675-8207

m.fakirullahoglu@yalova.edu.tr

Cite as/ Atıf: Fakirullahoğlu, M.A.İ. (2021). Kırgız Türkçesinde duygu fiillerinin semantik yapısı ve etimolojisi üzerine bir inceleme. *Turkish Studies - Language*, 16(4), 2281-2302. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.52739>

Received/Geliş: 24 September/Eylül 2021

Checked by plagiarism software

Accepted/Kabul: 25 December/Aralık 2021

CC BY-NC 4.0

Published/Yayın: 30 December/Aralık 2021

For instance, love, hate, fear, hope, grief, joy, doubt and distress are words that reflect the emotional state of the affective field that are frequently used in daily life. Therefore, such experiences are defined as emotional life experiences and turn into emotion verbs. For example, 'fear' mood is to fear, 'hope' mood is to hope are emotion verbs.

The emotional state is made sense in the mind by mental processes and is transmitted by the sender to the receiver through language. There are different classification models based on semantic (thematic) and lexical features related to verbs, which are the most basic building blocks of the language's vocabulary. Mental verbs in historical and contemporary Turkish language dialects have become the scientific research field of linguists. In the literature, emotion verbs are included in a subgroup of mental verbs in this thematic classification. There are many researchers who consider emotion verbs as a sub-group of mental verbs and examine these types of verbs in mental verbs instead of determining them as a separate group while classifying them semantically. As a matter of fact, researchers related to psycholinguistics and cognitive psychology, William (2009), Leech (1999), Croft (1993), Goatly (1987), Niiranen (2008) et al., considered emotion verbs as a kind of mental state verbs. Mental verbs are divided into three classes: (1) perception, (2) cognition, and (3) emotional verbs. Many factors such as the subjective nature of the emotion and its similar semantic concepts make the classification method of emotion verbs difficult. Evaluation of the inner meaning of emotion verbs is closely related to the specific morphosemantic structure of each language and the criteria on which the researcher is based. It would be more accurate to evaluate and classify the emotion verbs with their inner conceptual meanings.

In other historical and contemporary Turkish dialects, emotion verbs, which constitute an important part of the vocabulary of the Turkish language, will be revealed as a whole by examining the acts of emotion with different monographs. The aim of this study is to suggest a new classification proposal that will contribute to the other classifications of emotion verbs in literature. In addition, it is aimed to touch on the etymological structures of emotion verbs and to deal with the semantic changes of emotional states in the historical process. In this article, emotion verbs identified from K. K. Yudahin's work named *Kirgizko-Russkiy Slovar* (Kirghiz Russian Dictionary) are analyzed in terms of semantics and etymology. Kuliev's (1998) classification proposal was improved and emotional verbs were classified thematically with a new classification. However, some deficiencies have been identified in the classification made by Kuliiev. Thus, the data on the verbs examined are as follows:

1. Verbs expressing negative subjective perception: (42) verbs; 2. Verbs expressing the state of autonomy, enthusiasm, self-confidence, arrogance, determination: (36) verbs; 3. Verbs expressing positive subjective perception: (32) verbs; 4. Verbs describing anxiety, fear, anger, discontent: (48) verbs; 5. Sentimental verbs expressing the state of doubt about autonomy, shame, shyness, excitement, lack of self-confidence: (16) verbs; 6. Emotion verbs describing the transition from general arousal to normal arousal: (19) verbs 7. Mood verbs describing the effect of the unexpected stimulus on the experiential subject: (28) verbs. 221 emotion verbs were identified in total.

As a result of the scans and examinations on the detection of emotion verbs, the following results emerged:

1. It has been determined that 18 verbs, which have the same basic meaning with their variants in Old Turkish, have reached today's Kyrgyz Turkish.

2. Kyrgyz Turkish has been under the influence of Arabic and, indirectly, Persian, with the acceptance of Islam. As a result of this, the emotion verbs borrowed from Arabic (29) and Persian (16) have been determined in Kirghiz Russian Dictionary. It has been detected that the Arabic and Persian borrowed words in Kyrgyz sometimes change at the level of semantics as well as sound events.

3. It has been learned that the Kyrgyz language interacts with Mongolian, and that some Mongolian-origin emotional verbs have undergone a change in meaning by means of suffixes, which are structural units. 12 emotion verbs borrowed from Mongolian have been identified in Kirghiz Russian Dictionary.

4. It has been detected that 26 of the emotion verbs in Kyrgyz Turkish are formed by deriving from onomatopée words, and it has also been determined that some reflexive words are formed from common words seen in Kyrgyz language and other historical and modern Turkish dialects.

5. It has been determined that the majority of emotion verbs are derived through suffixes, which are structural units, and that these suffixes have an important place in the formation of the meanings reflecting the mood of the verbs.

6. In Kirghiz Russian Dictionary, which is based on the semantic aspect of the emotional verbs in Kyrgyz Turkish, it has been determined that the meaning dimensions of these verbs are more than one. (*süiy*- 1. to love 2. to kiss 3. to caress KRS, p. 699). It has been determined that 57 emotion verbs in Kyrgyz language indicate more than one meaning in their meaning dimensions.

7. In the historical process, it has been seen that some emotional verbs have gained new meanings as a result of semantic changes. It has been determined that (80) the verb has become metaphorical, (19) the meaning of the verb has narrowed, (60) the meaning of the verb has expanded, (37) has changed to another meaning, (24) the verb has been preserved with its basic meanings in Kyrgyz Turkish.

Keywords: Kyrgyz Turkish, emotional verbs, mental verbs, semantic classification, etymology

Öz: Duygular, çevreden gelen uyarıcıların insanın iç dünyasında ortaya çıkardığı bilişsel ve fizyolojik duyumlardır. Yaşanılan duygu durumu, mental süreçlerle zihinde anlamlandırılır ve gönderici tarafından dil vasıtasıyla alıcıya aktarılır. Dilin sözvarlığının en temel yapı taşı olan fiillerle ilgili, semantik (tematik) ve leksik özellikleri esas alarak farklı sınıflandırma modelleri bulunur. Literatürde duygu fiilleri, bu tematik sınıflandırma içinde mental fiillerin bir alt grubuna dahil edilir. Mental fiiller, (1) algılama, (2) idrak ve (3) duygu fiilleri olmak üzere üç kısma ayrılır. Dilbiliminde duygu fiillerinin semantik yapısını belirlemek için fiilleri belli bir bakış açısına göre gruplandırmaya ve sınıflandırmaya ihtiyaç vardır. Bu çalışmada, duygu fiillerinin semantik yönüyle sınıflandırılması ve bu fiillerin köken bilgisi bakımından incelenmesi ele alınmıştır. Makaleye konu olan duygu fiilleri, Konstantin Kuzmiç Yudahin'in Kirgizko- Russkiy Slovar (Kırgız Rusça Sözlük)'in taranması ile tespit edilmiştir. İlk baskısı 1940 yılında yapılan bu sözlük, Abdullah Battal Taymas tarafından Türkiye Türkçesine çevrilmiş ve Kırgız Sözlüğü adıyla TDK'de 1945 yılında 93. ve 121. yayın olarak iki cilt halinde basılmıştır. Bu çalışmanın amacı, alanyazında duygu fiillerinin tasnifine katkı sağlayacak yeni bir sınıflama önerisi ortaya koymaktır. Ayrıca, duygu fiillerin etimolojik yapılarına değinmek ve tarihi süreç içerisinde duygu durumlarının anlamsal değişimlerini ele almaktır. Çalışma esnasında Kirgizsko-Ruskiy Slovar adlı sözlükte duygu ifade eden (221) fiil tespit edilmiştir. Çalışmanın içeriğinde duygu durumu belirten (18) fiil kökünün Eski Türkçe döneminden korunarak günümüz Kırgız Türkçesine ulaştığı, (80) fiilin mecazlaştığı, (19) fiilin anlamının daraldığı, (60) fiilin anlamının genişlediği, (37) fiilin ise, başka anlama geçtiği belirlenmiştir. Bu makale, *Kırgız Türkçesinde Duygu Fiilleri* başlıklı yayımlanmamış doktora tezinden üretilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kırgız Türkçesi, duygu fiilleri, mental fiiller, semantik sınıflama, etimoloji

Giriş

Geçmişte daha çok psikoloji ve felsefe literatüründe kullanılan duygu kavramı, son zamanlarda dil bilimcilerin ilgi duyduğu araştırma ve tartışma konuları içinde yer almaktadır. Duygular, düşünceler, algılamalar, dil yardımıyla daha kolay ve anlaşılır şekilde ifade edilir. (Goleman, 1996) Dilsel iletişimde gönderici, hâlin gereğine uygun şekilde duygu değeri taşıyan sözcükleri kullanma eğilimi gösterir. Duygu fiilleri de bir uyarının yol açtığı genel uyarılma halinin, bilişsel değerlendirilme şeklinin dildeki karşılığıdır. (Lazarus, 1984) Algılama, düşünme duygulanma gibi zihinden bağımsız olmayan eylemler insan bilincinin yansımalarıdır. Biliş ve duygu kavramlarının ilişkisine dikkat çeken Yaylagül (2005: 20), düşünme, duygu ve bilme gibi kavrama (cognitive) alanları arasında bir örtüşüklük olduğunu belirtir. Duyguların bu karmaşık süreçlerinin saptanması duyguyu sınıflandırmayı zorlaştırmaktadır. Yapılan geleneksel tematik sınıflandırmalarda duygu fiilleri, mental fiillerin alt grubunda ele alınır. Konuyla ilgili dilbilimsel kaynaklarda araştırmacıların farklı bakış açılarıyla orta koydukları sözdizimsel (gramatikal) ve anlamsal (semantik) sınıflamalar bulunmaktadır.

Jan Van Voorst (1992), *duygu fiillerini The Aspectual Semantics of Psychological Verbs* başlıklı çalışmasında tematik roller (*deneyimci (experiencer)-konu (theme)* açısından psikolojik fiiller alt başlığında değerlendirir. Werth'in terminolojisinde (1998: 409) *duygu fiilleri*, önermesel durum fiillerinin (*konuşma fiilleri, mental fiiller, algısal fiiller*) alt grubunda yer alır. Fillmore (1971: 53), *duygu fiillerini* durum grameri kapsamında ele alarak, bu tür fiilleri '*E-O Fiilleri*' arasında saymıştır. Bu yaklaşımda E, deneyimci özne (*expremental subject*) ve O, bu deneyimin içeriğini belirten nesneyi (*object*) işaret eder.

Niiranen (2008), *Effects of learning contexts on knowledge of verbs* isimli çalışmasında *duygu fiilleri (emotion verbs)* mental fiillerin bir alt grubu olarak psikolojik fiiller (*psychological verbs*) başlığı altında yer alır. Mathieu (2006), *A Computational Semantic Lexicon of French Verbs of Emotion* çalışmasında *duygu fiillerini* olumlu, olumsuz ve nötr olmak üzere üç grupta değerlendirir. García-Miguel&Albertuz (2005) *duygu fiillerini feeling 'duygu', perception 'algı' ve cognition 'bilgi'* alt gruplarında ele alır.

Beth Levin (1993), *English Verb Classes and Alternations* isimli çalışmasında İngilizcedeki fiilleri anlam özelliklerine göre sınıflandırmış ve bu sınıflardaki fiilleri de durum grameri açısından incelemiştir. Levin, *duygu fiillerini* tek bir başlık altında değil Ruh fiilleri (*Psych-Verbs*), ruhsal durum fiilleri (*Verbs of Psychological State*) ve arzulama fiilleri (*Verbs of Desire*) başlıkları altında gruplandırır. Anderson'un (1971) tasnifinde *duygu fiilleri*, durum grameri çevresinde deneyimsel fiiller (*experiential verbs*) içinde yer alır. *Duygu fiilleri (emotional verbs); düşkün olmak, memnun olmak, nefret etmek, hoşlanmak, sevmek, şaşırmak, sıkılmak, hayret etmek, afallamak vb.*

Hatice Şirin User (2009), *Eski Türkçenin sözcük varlığını tematik olarak ele alır. User, Köktürk ve Ötüken Uygur Kağanlığı Yazıtları Söz Varlığı İncelemesi* isimli kitabında *duygularla ilgili fiilleri, duygu ve zihin fiilleri* başlığı altında değerlendirir. Yaylagül (2010), *duygu fiillerini* tematik yönden üç grupta tasnif eder: a) bütünsel davranış tepki fiilleri: *ürk-, kork-, hayret et-...* b) olumlu *duygu fiilleri: sevin-, gözet-, doy-, ferahla-...* c) olumsuz *duygu fiilleri: iğren-, köpür-, bunal- vb.*

Kuliev (1998), *Semantika Glagola v Tyukskih Yazıkah* başlıklı kitabında *duygu fiillerini ruhsal faaliyet fiilleri* alt başlığı altında ele alır. Kuliyeve, *duygusal durum fiilleri, duygusal heyecan fiilleri, duygusal ilişki fiilleri, arzu fiilleri ve hissetme fiiller* alt gruplarında fiilleri sınıflandırır.

Türkiye'de son yıllarda, Tarihî ve modern Türk dili lehçeleri sahasında, bilişsel alana yönelik birçok ilmi çalışmalar yapılmıştır (Alan, İ. & Özeren 2018; Erdem, 2004; Yaylagül, 2005, 2010; Kamchybekova, 2010, 2011a, 211b; Şahin, 2012a, 2012b; Ayan & Türkdil, 2014, 2015; Öztürk, 2015; Kalkan, 2016; Hirik, 2017, 2018; İlter, 2019; Doğan & Erdin, 2021) Türkiye'de yapılan çalışmalarda *duygu fiilleri*, genellikle mental fiillerin alt kolunda incelenmiştir. *Duygu fiillerini* doğrudan ele alan çalışmaların mental fiil üzerine yapılan çalışmalara kıyasla daha az sayıda olduğu görülmektedir. Şahin (2012a), *Mental fiil kavramı ve Türkmen Türkçesinde Mental Fiiller* adlı çalışmasında mental fiilleri üç grupta ele almıştır: *idrak fiilleri (kognitif), duygu fiilleri, algılama fiilleri*. (Yıldız, 2020: 105-107) Özeren ve Alan (2018)'nın, *Kırgız Türkçesinde Mental Fiiller* adlı makalede psikolojik durum fiilleri olmak üzere dokuz alt başlıkta yer almaktadır. Çalışmada *Kırgız Sözlüğü ve Kırgız Türkçesindeki Deyimler* başlıklı kaynaklardan tespit edilen mental fiillerin madde başında anlamları verilerek sınıflama oluşturulmuştur.

Abduvaliev (2008), *Kırgız Tilinin Morfologiyası* adlı eserinde fiillerin devingenlik ve durağanlık yönünü temel alan bir sınıflama önerisini ortaya koymuştur. Bu çalışmada *zihinsel aktivite ve algı fiillerini* aynı başlıkta ele alır. Kamchybekova (2011), *Kırgız Türkçesinde duyu fiilleri* adlı çalışmasında *duyu fiillerini* iki gruba ayırmıştır: *temel duyu fiilleri (görme, işitme, tat alma, koku alma, dokunma)* ve *bileşik duyu fiilleri*. Ayan ve Türkdil (2015)'in çalışmasında Kazak Türkçesinde *dokunma ve duyu fiilleri* temel ve yan anlam açısından ele alınmıştır. (Ayan & Türkdil, 2015: 100-108)

Mental fiillerin alt türü olarak kabul edilen duygu fiilleri üzerine yazılmış iki doktora tezi vardır. Bunlar; Fakirullahoğlu (2016) *Kırgız Türkçesinde Duygu Fiilleri*, İltér (2019) *Karahanlı Türkçesinde Duygu Fiilleri* başlıklı çalışmalardır. (İltér, 2019: 18)

Yapılan çalışmaları incelediğimizde duygunun öznel niteliği ve benzer anlamsal kavramları taşıması gibi birçok faktör duygu fiillerinin sınıflama yöntemini güçleştirmektedir. Duygu fiillerinin iç anlamının değerlendirilmesi her dilin kendine özgü morfosemantik yapısı ve araştırmacının esas aldığı ölçütlerle yakından ilişkilidir. Literatürde yapılan sınıflama önerilerinin birçoğunda duygu fiilleri sadece sözlükteki madde başı anlamları verilerek tasnif edilmiştir. Söz konusu fiillerle ilgili etimolojik değerlendirmeler ve anlamsal değişimler sınırlı sayıdaki çalışmalarda ele alınmıştır. Bu bağlamda Türk dilinde duygu durumunu anlatan fiiller, etimolojik ve anlam bilimsel açıdan farklı sınıflama yöntemleriyle yeniden incelenmelidir. Duygu fiillerini iç kavramsal anlamlarıyla ayrı ayrı değerlendirmek ve sınıflamak gerekmektedir. Diğer tarihi ve çağdaş Türk lehçelerinde duygu eylemlerinin ayrı ayrı monografilerle ele alınıp incelenmesiyle Türk dilinin söz varlığında önemli bir bölümünü teşkil eden duygu fiilleri bir bütün halinde ortaya konulmuş olacaktır.

Bu çalışmanın amacı, Kırgız Türkçesi sözvarlığındaki duygu fiillerini anlam bilimsel yöntemle incelemek ve duygu fiillerinin sınıflama çalışmalarına katkılar sağlamaktır. Bu makalede, K. K. Yudahin'in *Kirgizko- Russkiy Slovar* (Kırgız Rusça Sözlük) isimli eserinden tespit edilen Kırgız Türkçesinde duygu fiilleri semantik ve etimolojik yönden incelenmiştir. Kuliev'in (1998) sınıflandırma önerisi geliştirilerek yeni bir sınıflamayla duygu fiilleri tematik açıdan tasnif edilmiştir.

1. Olumsuz öznel algı durumunu ifade eden fiiller

argasızdan- : zorluk hissetmek, çaresizlik duymak. (KRS, s. 66) (< *a:r- ~ ar(i)- “yorulmak, dermansız kalmak” ED, 1972, s. 193; ESTY, 1974, s. 160) Anl. Gen.

azaptan- : azap çekmek, ıstırap çekmek, zahmet vermek. (KRS, s. 25) (< *azâb* (Ar.) “işkence, keder” FD, s. 57; *azap* > *azap+ta-n-*) Anl. Gen.

batkansı- : kendini dalmış, batmış hissetmek. (KRS, s. 117) (< *bat-* “alçalmak, çökmek, kaybolmak” ED, 1972, s. 298; **pat-* < *bat-* (I) ‘aşağı inip gözden kaybolmak’ < ET. fiil kökü korunmuş. ESTY, 1978, s. 78-80) Mec.

buuruk-/buuluk- : canı sıkılmak, kederlenmek, öfkelenmek. (KRS, s. 164) (*boğ-* “havasını keserek öldürme” (*b-/p-*; *oğ-/o-/-u*) varyantları ED, 1972, s. 311); ET. < **boğ-* krş. Kırg. *buu-* ~ *buul* = ET. fiil kökü korunmuş.) Mec.

cabırka- : ıstırap çekmek, zorbalığa katlanmak, şiddete maruz kalmak. (KRS, s. 209) (< *cebr* (Ar.) “1. zor, zorlama 2. düzeltme, tamir etme 3. cebir” FD, s. 128); *cabırka-* (< *cabır+ka*) Anl. Gen.

calgızsıra- : kendini yalnız hissetmek, yalnız olduğunu anlamak, yalnızlıktan bıkmak. (KRS, s. 221) (*yalñu:s* “yalnız, sadece, kendi başına”, [kelime başında /s/ > /y/ ses değişimi] ED, 1972, s. 930-931) Anl. Gen.

caşooru- : ağlamaklı olmak, acıklı, ağlamaklı, kederli, elemli olmak. (KRS, s. 240) (*ya:ş* (?ñ) “taze, ıslak” ED, 1972, s. 278; *ya:ş* “ham, yaş, ıslak, nemli” ESTY, 1989, s. 161-162; Kırg. *c-* (< *y-*) ses değişimi; *yaş-* (< Kırg. *-ooru*) Mec.

cetimsire- : kendini yetim, yalnız gibi hissetmek, yetim kalma duygusuna kapılmak. (KRS, s. 252) (*yetim* Ar. > *cetim* 1. yalnız, tek, eşsiz 2. babası veya anası ölmüş” FD, s. 1161, [/y/ > /c/ ses değişimi, *cetim-* > *cetim+sire-*] Anl. Gen.

dartta- : dert çekmek, hastalanmak, kederlenmek. (KRS, s. 186) (< *därd* (Far.) 1. dert 2. acı 3. ağrı 4. sancı 5. eziyet” MK, s. 690) *därd* > (*dart+la-*) Anl. Gen.

dumuk- : 1. boğucu havadan, boğucu sıcaklıktan mustarip olmak, nefes darlığı çekmek. 2. *mec.* “bezgin bir durumda olmak, dermansız hissetmek. (KRS, s. 201) (*dım ~ dim* : “nem, rutubet, yaş; nemlilik, ıslaklık” ESTY, 1980, s. 294; *dumuk-* (<*dum+u+k*) +*k-* isimden fiil yapan ek.) Mec.

erik- : canı sıkılmak, üşenmek. (KRS, s. 960) (*ir-* > *erik-* ~ *érik-*) “bıkkın olmak, canı sıkılmak” ET. anlam korunmuş. ED, 1972, s. 226; +*k-* isimden fiil yapan ek.) Temel Anl.

kamsık- : kederlenmek, efkârlanmak, elemilenmek. (KRS, s. 336) (*gamm* (Ar.) “keder, tasa, kaygı, dert” FD, s. 276) /*g/* sesi, tonsuzlaşarak /*k/* sesine dönüşmüş; *kam* (< *kam+sık-*) Anl. Gen.

kapalan- : kederlenmek, müteessir olmak, üzülmek. (KRS, s. 343) (< *kapa*: (Far.) “1. dert 2. acı 3. ağrı 4. sancı 5. eziyet” (KRS, s. 343) *kapalan-* (< *kapa+la-n-*) Mec.

kaygılan- : kederlenmek, endişelenmek, kaygılanmak. (KRS, s. 318) (Eski Türkçede *ka:d-* > *kayğı/kayğu* şeklinde gelişim gösterir. ED, 1972, s. 598-599); *kaygılan-* (< *kağū+lan-*) ET. = anlam korunmuş.) Temel Anl.

kaygır- : kederlenmek, tasalanmak, üzülmek. (KRS, s. 318) (*kağūr-* (< *kağ-* + *-(ğ)Ir-* “kederlenmek, üzülmek, endişelenmek” ED, 1972, s. 599; *kay-* ~ *kağ-* ~ *kağ-* “eğil-, bükül-, geri döndür-” ESTY, 1997, s. 194-195; ET. anlam korunmuş.) Temel Anl.

kemsin- : kendisini pek hakir görmek, küçük görmek. (KRS, s. 372) (< *kem* (Far.) “1. az, fena 2. eksik, noksan (bkz: kalil, noksan) 3. küçük 4. kötü” (MK, s. 1127); *kemsin-* (<*kem-sin-*) Anl. Dar.

keyi- : üzülmek, kederlenmek, müteessir durumda olmak. (KRS, s. 367) (*keyi-* “üzülmek” < **kă:ye* (*kay* ~ *kek* ~ *kiy* (?) ESTY, 1997, s. 61) ET. anlam korunmuş.) Temel Anl.

kırtıy-: alınmak, darılmak. (KRS, s. 495) *kırt* “yansıma kelime” > *kırt-(i)y-* KRS, s. 495) Mec.

kıynal- : azap çekmek. (KRS, s. 480) (*kı:ñ*; “ceza, eziyet, zahmet” ED, 1972, s. 632, *kıyın+a-* > *kıyına-* > *kıyna-* > *kıyna-l-* > *kıynal-*) ET. anlam korunmuş.) Mec.

kızgan- : kıskanmak, kıskançlık duymak, hasislik etmek. (KRS, s. 477) (OT. *kısğan-* (DLT) ~ *kısırkan-* < **kızğa-* [< *kız* ‘hasis + *ga-*]-*n-* “kıskanmak” KBS, 2007, s. 517) ET. = anlam korunmuş.) Temel Anl.

kordol- : hor ve hakir görülmek. (KRS, s. 406) (Far. *hâr* > Kırg. *kor* “1. hor, hakir, aşağı, bayağı. 2. yiyici, yiyen” FD 326; +*do-* isimden fiil yapma eki *kor* > *kor+do-l-*) Mec.

korsun- : kendini hor görmek, küçümsenmek, hakirlik hissetmek. (KRS, s. 408) (*hâr* (Far.) > *kor* sözcüğü getirilen +*sIn-/+sUn-* ekiyle biçimlenmiş.) (bk. *kordol-*) Mec.

kusalan- : özlemek, tasalanmak. (KRS, s. 452) (Ar. kökenli *kusa* (< *guşša*) “keder, kaygı tasa” FD, s. 295; *kusalan-* (< *kusa+lan-*) Anl. Gen.

küyün- : 1. üzgün olmak, kederli olmak. 2. dikkat etmek (yapılan iş ile ilgili). (KRS, s. 462) (*küñ-(ğ)->küy->gü:yin->küyün-* “1. alev almak, yakmak. 2. öfkeden yanmak, aşktan yanmak.” ED, 1972, s. 726) Mec.

maşakattan- : azap çekmek, zahmete katlanmak. (KRS, s. 520) (<*meşakāt* (Ar.) “zahmet, sıkıntı, güçlük, sıkıntı” FD, s. 629; *maşakat* > *maşakat+ta-n-*) Anl. Gen.

muñay- : kederlenmek, tasalanmak, özlemek. (KRS, s. 538) (*muñ/buñ-* “1. üzülmek 2. ihtiyaç duymak 3. ağrı 4. İstek 5.ceza 6. melodi 7. dar, havasız” ESTY, 2000, s. 89; +y- isimden fiil yapan ek) Anl. Dar.

muñda- : kederlenmek, üzülmek, kederi paylaşmak. (KRS, s. 538) (bk. *muñay-*) Anl. Dar.

sabırka- : kederlenmek, ıstırap çekmek. (KRS 619) (Ar. kökenli *sabr* > *sabır* “sabır, dayanma, kendini tutma” FD, s. 905) *sabırka-* (<*sabır+ka*) Baş. Anl. Geç.

sagin- : özlemek, hasret duymak. (KRS, s. 620) (*sagin-* (<*sa-gın-*) “1. özlemek, hasret duymak 2. arzulamak 3. düşünmek”; **sakın-* ~ *sagin-* (<*sa-k-ı-n-*) /-k-/ sesi sedalılaşılarak /-g-/’ye dönüşmüş. ED, 1972, s. 813; ESTY, 2003, s. 154) Anl. Dar.

sana- III : 1. düşünmek, tefekkür etmek, tasarlamak, aklına getirmek. 2. özlemek, canı sıkılmak. (KRS, s. 631-632) (**sa+n* (f.i.y.); *sana-* < *san+a* “sanmak, zannetmek”; *sana:-* (*sa:na:-*) “saymak” ED, 1972, s. 835; ESTY, 2003, s. 200-201) Anl. Gen.

sanaalan- : 1. düşünceye dalmak. 2. özlemek, tasalanmak. (KRS, s. 632) +*la-* isimden fiil yapma ekinin -*n-* fiilden fiil yapma ekiyle kaynaşmasıyla biçimlenmiştir. Anl. Gen. (bk. *sana-*)

suktan- : “imrenerek bakmak; kıskanmak, imrenmek, gıpta etmek. (KRS, s. 683) (*suk* “cimri, aç gözlü”, Moğolca *sögem* “başparmak ve işaret parmağı arasındaki mesafe”; “aç gözlülük, doyumsuz, kıskançlık”, ED, 1972, s. 804, ESTY, 2003, s. 357) Anl. Gen.

taasirlen- : intiba almak. 2. müteessir olmak, bir şeyin tesirini duymak. (KRS, s. 685) (*te’sîr* (Ar.) “1. alâmet, nişan bırakma 2. işleme, dokuma” FD, s. 1091) *te’sîr* > *taasir* > *taasir+len-*) Baş. Anl. Geç.

takıl- : sıkışık vaziyette olmak, aşırı sıkıntı içinde bulunmak. (KRS, s. 693) (**tak-* “düzeltmek, iliştiirmek”; = ET., (OT. *Tak-* (DLT: *takıl-*), ED, 1972, s. 464, KBS, 2007, s. 851) Baş. Anl. Gen.

tarı- : 1. daralmak, darlaşmak, kısılmak. 2. hasislik etmek. 3. zorlukta, sıkıntıda olmak. 4. çift sürmek, sabanla sürmek. (KRS, s. 712) (*ta:r* “dar, sıkılmış, hapsedilmiş”, ED, 1972, s. 532, *da:r~dar~tar* ESTY, 1980, s. 162) Anl. Gen.

tarık- : utanmak, mahcup olmak, zorlanmak. (KRS, s. 712) (< *ta:r* “dar, sıkıştırılmış”, *tarık-/da:rık-/tarğar* ED, 1972, s. 540, *da:rık- ~ darık- ~ tarık-* ESTY, 1980, s. 160) Mec.

ubayımda- : dert çekmek, korkmak, endişe etmek, hüznlenmek. (KRS, s. 797) (*wāhîm>ubayım* - “zor durum, dert, korku endişe”< (Ar.), FD, s. 1133) Anl. Gen.

tuldan- : 1. kederlenmek, tasalanmak (ölen koca için). 2. yaşlı, kederli bir şekilde bürünmek. (KRS, s. 764) (*dul* “1.dul, eşi ölmüş ya da eşinden ayrılmış kadın ya da erkek” = ET. *tul* ~ OT. *tul* (~*tuğsak*, *tul tuğsak*) ‘dul kadın’ (DLT) < *tul*, KBS, 2007, s. 306) Mec.

zabırka- : ıstırap çekmek, zorbalığa katlanmak, şiddete maruz kalmak. (KRS, s. 286) (bk. *cabırka-*) İki fiil arasındaki tek fark /c/~z/ sesleri arasındaki değişimdir. Anl. Gen.

zarlan- : acı acı ağlamak, sızlanmak, tasalanmak. (KRS, s. 289) (< *zâr* (Far.) “1. perişan, ağlayan, inleyen. 2. inilti” FD, s. 1168), (*zarlan-* (<*zar+lan-*) +*la-n-* isimden fiil yapan ek) Mec.

zarık- : 1. muhtaç olmak. 2. acı acı ağlamak. 3. üzülmek, azap çekmek. 4. damla damla akmak. (KRS, s. 289) (bk. *zarlan-*) + (*I*)*k-* isimden fiil yapan ek) Mec.

zarıl- : sızlanmak, müşteki olmak, azap çekmek. (KRS, s. 289) (bk. *zarlan-*, *zarık-*) Mec.

2. Özerklik, coşku, kendine güven, kibir, kararlılık durumunu ifade eden fiiller

adamsın- : 1. kendini adam saymak. 2. kendisinin başkalarından aşağı olmadığı fikrini hissetmek. (KRS, s. 22) (*âdem* (Ar.) “1. dünyada ilk yaratılan adam 2. ilk peygamber” FD, s. 9) Mec.

adırañda- : 1. cesaret taslamak. 2. şen, neşeli, heyecanlı olmak. (KRS, s. 23) (< **adır* tepemsi yer, küçük tepeler KRS, s.23; **adır* < *adır*+*añ*+*da*- < (Moğ.) *adar* “düzensiz, pürüzlü, engebeli” DL, 2003, s. 16) Baş. Anl. Geç.

baalan- : 1. değer biçilmek. 2. kendisini beğenmek, kendini dev aynasında görmek. (KRS, s. 89) (< *bahâ* “1. değer, kıymet” FD, s. 64), (Ses düşmesi /h/, *bahâ* > *baa* > *baa*+*la*-n-) Mec.

baatırsı- kendini bahadır hissetmek, bahadır saymak, cesaret bulmak. (KRS, s. 90) (ET. = *batu* “sert, kuvvetli, gerçek” < Moğ. **matu* ~*müti* (KKlp) < Moğ. KBS, 2007, s. 121) Mec.

bat- : cesaret etmek, cüret etmek. (KRS, s. 116) (*bat-* “bir şeyin içine gir- vb.” < ET’de duygu anlamı bulunmamaktadır. ESTY, 1978, s. 78-80; Kırg. *al-* yardımcı fiille kullanılır.) Anl. Gen.

batın- : cesaret etmek, cüret etmek. (KRS, s. 117) (*bat-* < *batın-* fiili bağlantı ünlüsü /ı/ ve dönüşlü çatı eki -n- ile biçimlenmiştir. (bk. *bat-*) Anl. Gen.

biyikte- : yükselmek (yüksek yere çıkmak, manevi iç durumun yükselmesi), çıkmak (yüksek yere çıkma, sesin çıkması). (KRS, s. 133) (< **bedü-k* > *büyü-k* “büyük” KBS, 2007, s. 197) Mec.

candan- canlanmak, canlandırmak, aile sahibi olmak. (KRS, s. 228) (Far. *cân* “ruh, can, sevgili” MK, s. 543) Anl. Gen.

cigitsin- : kendini yiğit olarak hissetmek, yiğitlik taslamak. (KRS, s. 253) (*yigit* “güçlü ve dirençli genç adam” ED, 1972, s. 911) (/y/ > /c/ ses değişimi) Mec.

coonsu- : 1. kendini pehlivan saymak, kuvvetli hissetmek. 2. caka satmak. (KRS, s. 261) (< **yog* ~ *yok* ~ *yogun* (> *coon*) “yoğun” KS, 1988, s. 98-99) Baş. Anl. Geç.

çirtıy- : 1. ciddi ve vakurlu bir görüntüsü olmak. 2. kibirlenmek, caka satmak. (KRS, s. 892) (< **çirt* “çatırdamayı taklit etmeyi gösteren yansıma sözcük” (KRS, s. 892) + *çirtıy-* (< *çirt-y-*) Mec.

çoñsun- : kibirlenmek, kurumlanmak; kurum satmak, çalım atmak; büyüklenmek, kendini önemli biri görmek. (KRS, s. 867) (*çoñ* “çok, büyük, ulu, yüce” < Çince kökenli ayrıca Çağatayca, Kırgızca ve Tarançice dillerinde yaşar. VEWT, 1969, s. 116) Mec.

erdemsi- : 1. erkeklik, cesaret taslamak. 2. cesaretlenmek. (KRS, s. 959) (*er* “erkek, adam” < ET., OT., DTL. (*ä*)*rd*(*ä*)*m* < *er*+*de*-*m* “fazilet, edep, hüner” KBS, 2007, s. 336) Mec.

erkinden- : kendini özgür, serbest hissetmek. (KRS, s. 962) (*erkin* (< *erk*+(*i*)*n*) “hür, serbest” = ET’de kelime kökü korunmuş. KBS, 2007, s. 339) Mec.

erlen- : cesaretlenmek, yiğitlik hissetmek. (KRS, s. 962) (< *erlen-* “erkeklik göstermek, ergenliğe erişme” (< *er* “erkek” + *le*-n-) = ET’de anlam korunmuş. ED, 1972, s. 230) Temel Anl.

ersi- : bahadırılık taslamak, kendini kahraman zannetmek. (KRS, s. 963) (*er* < **ēr* “erkek” = ET. *ersi-* (< *er* “erkek” + *si-*) yalnızca (?) Kırgızcada yaşar. ED, 1972, s. 238) Temel Anl.

kayrattan- : güç, kuvvet kazanmak; cesaretlenmek, yiğitlenmek. (KRS, s. 321) (< *ğayret* (Far.) “1. çalışma, çabalama. 2. kıskanma, çekememe. 3. aziz ve kutsal bir şeye tecavüz edildiğini görmekten doğan asıl, temiz duygu.” FD, s. 283); (Tonsuzlaşma /-g/ > /-k/ ünsüz değişimi.) Baş. Anl. Geç.

kekey- : 1. başını yukarı doğru kaldırmak. 2. *mec.* kibirlenmek, gururlanmak, övünmek; kibirli görünüşe bürünmek. (KRS, s. 367) (< **kek* “1. öfke, hiddet, gazap, nefret, kin 2. intikam, intikam duygusu 3. güçlük, engel”; *kekey-* (< *kek*+(*e*)*y-*) ESTY, 1997, s. 24-25) Anl. Dar.

keñirsi- : kendini serbest rahat hissetmek, genişçe yayılmak. (KRS, s. 374) (**ke:ñ* ~ *ki:ñ* “geniş” ~ *kiñ* (DTL), ET’de fiil kökü korunmuş ED, 1972, s. 725; ESTY, 1980, s. 46) Mec.

kerbezden- : 1. kendisini beğenmek, kibirlenmek. 2. züppelik etmek. (KRS, s. 376) (< *kerbez* (Far.) “kaptıslı, kibirli”; *kerbez-* (< *kerbez*+*den-*) Dıykanov, 1980, s. 21) Mec.

kersey- : kurulmak, çalımli tavırlar takınmak; kibirlenmek, büyüklenmek, kendini önemli biri sanmak. (KRS, s. 379) (< * *ker-* ~ *ger-* “germek, yayılmak” = ET., ED, 1972, s. 735, KBS, 2007, s. 365) Anl. Gen.

kesirilen- : kibirli olmak, hava atmak, kendini serbest, hür hissetmek. (KRS, s. 381) (< *kesir* “istihfaflı muamele; bir nesneye magrurca istihfafla bakmanın bir neticesi olan felaket, kendini beğenen, kibirli”; **kesirilen-* (< *kesir*+*le-n-*) KRS, s. 381) Anl. Gen.

kıymısı- : kuvvetlilik veya cesaret taslamak, böbürlenmek, caka satmak. (KRS, s. 483) (*kı:ñ*; “ceza, eziyet, zahmet” ED, 1972, s. 632, *kıyın* “eziyet, sıkıntı” KBS, 2007, s. 251) Baş. Anl. Geç.

korozdon- : horozlanmak, kendini beğenmek, övünmek. (KRS, s. 407) (*horús* (Far.) > *koroz* “horoz” MK, s. 648) Mec.

köpsün- : kendisinin çok taraftarı, destekçisi olduğu sanmak ve bundan dolayı caka satmak, kibirlenmek, övünmek. (KRS, s. 427) (< **köp-* “büyütmek, arttırmak” ~ *köp* “çok” ESTY, 1997, s. 107-108, *köp* “bol, çok, bereketli” ED, 1972, s. 686-687) Anl. Gen.

kötörül- : yükseğe çıkmak, yükselmek, yukarıya kaldırmak, gururlanmak, kibirlenmek, ruhunun yükselmesini hissetmek. (KRS, s. 432) (*kötür-* (*kötör-;ğ*) “yukarı kaldırmak, yükselmek” ED, 1972, s. 706, < *göter-* / *köter-* ~ *götür-* / *kötür-* ESTY, 1980, s. 87) Anl. Gen.

kudaysı- : aşırı derecede gururlanmak. (KRS, s. 437) (< *hudâ* (Far.) “Tanrı” FD, s. 378); (Tonsuzlaşma -g > -k ünsüz değişimi.) Mec.

mıktısın- : kendini kuvvetli saymak, kuvvetlilik taslamak, kendini beğenmek. (KRS, s. 545) (**mık* ~ *mıh* ~ *mih* “tırnak”, **mık* > *mıktı* > *mıktısın-* (< *mıktı*+*sın-*) Budagov 1871: 272) Anl. İyi.

söölöttön- : ciddileşmek, azametli, vakur bir durum takınmak. (KRS, s. 660) (< *savlet* (Ar.) “şiddetli hücum, saldıрма” FD, s. 922, *savlet* > *söölöt* “şan, şöhret, gösteriş” KRS, s. 660) Baş. Anl. Geç.

sıymıktan- : gurur duymak, iftihar etmek. (KRS, s. 677) (*sıy* “1. armağan, hediye, mükâfat 2. ödül, nişan 3. ikram, zevk veren şey, eğlence 4. saygı, onur, şeref” ESTY, 2000, s. 423-424) Mec.

şerden- : 1. canlanmak, enerjik, yaşam dolu olmak. 2. cesaretlenmek, heybetli gözükmek. (KRS, s. 906) (*şır* (Far.) > *şer* “arşlan” FD, s. 981) [*şerden-* (< *şer*+*de-n-*) dönüşlülük eki -n-] Mec.

şıktan- : canlanmak, heyecana gelmek. (KRS, s. 918) (< **şı*+*k* “yansıma kelime” (KBS, 2007, s. 842, *şık* “1. bir taş 2. kitle, ölçek” ED, 1972, s. 867) Anl. Gen.

teñirsi- : kendini beğenmek, aşırı derecede hava atmak. (KRS, s. 725) (ET.,OT. kelime kökü korunmuş, *tengri/teñri* < *teng*+*ri* (~*ir*) “Tanrı, gök, sema” KBS, 2007, s. 857) Mec.

tin- II : 1. dinlenmek. 2. hastalıktan iyileşmek. 3. kendine gelmek. 4. canlanmak, dirilmek. (KRS, s. 792) (*tin-* “dinlenmek, yaslanmak, hareketsiz olmak, istirahat etmek” ED, 1972, s. 516, ET’de kelime kökü korunmuş.) Anl. Gen.

törösü-/törösün- : beylik taslamak, hava atmak, azamet satmak. (KRS, s. 760) (*törü* (<*törö*) “gelenek, adet, örf, töre” ED, 1972, s. 532) Mec.

uluksun- : kendini ulu saymak, ululuk taslamak. (KRS, s. 803) (*ulu* (<*uluğ*) “büyük, muhteşem” (?) kelime muhtemelen kök halinde <ET’de kelime korunmuş. ED, 1972, s. 140) Mec.

3. Olumlu öznel algı durumunu ifade eden fiiller

acardan- : 1. (*yüz hakkında*) taze, parlak, şen olmak, güzel olmak. 2. İyi olmak, neşeli olmak. (KRS, s. 24) (*acer/acar* “semiz, etli, kuvvetli; çevik, cesur, yeni” < (Ar.) *a’car* “kalın, kuvvetli, dolu, ham” Tietze, 2002, s. 84) Baş. Anl. Geç.

alımsın- : tatmin olmak, memnun kalmak. (KRS, s. 53) (< *alım* “1. almak işi 2. câzibe” =OT. ‘alacak, borç’ (DLT) < *al-(i)m*” KBS, 2007, s. 66) Mec.

badırañda- : canlı ve şen olmak, neşeli olmak. (KRS, s. 93) (*badır* “yansıma fil” Tietze, 2002, s. 258, KRS, s. 93) Mec.

barbalakta-/barbañda- : 1. şişman ve iri yarı bir adamın hareketlerine benzer hareket yapmak. 2. iyi kalpli ve safça olmak; şen ve halinden memnun olmak. (KRS, s. 110) (<**barbay-* Moğ. (?) “kalınlaşmak, şişmek, (dokuma) kaba ve kalın olmak; (sakal) kaba ve sık olmak” DL, 2003, s. 134) Mec.

cadıra- : zevk duymak, haz duymak, memnun olmak, memnun kalmak, mutlu olmak. (KRS, s. 211) (<**câdû* (Far.) “sihir, büyü, sihirbazlık” + *ra-* morfemi (?) KRS, s. 211 veya < **cad* “ses yansımali kelime”) Baş. Anl. Geç.

cak- : 1. hoşla gitmek. 2. faydası dokunmak, münasip zamanında düşünmek, elverişli fırsat çıkmak. (KRS, s. 217) (*yak-* > *cak-* ET. “1. hoşla gitmek, yakışmak 2. yaklaşmak 3. yakmak, sürmek” = ET’de fiil kökü korunmuş. KBS, 2007, s. 1033) Anl. Dar.

cara- II : 1. hoşuna gitmek, beğenmek, hoşlanmak; işe yaramak. 2. kabiliyetli, yetenekli olmak. 3. koşuya, sefere hazır halde olmak (at hakkında). (KRS, s. 233) (*yara-* “başarılı olmak; yararlı, faydalı olmak; dayanıklı, elverişli olmak” = ET. “yaramak, yakışmak” ED, 1972, s. 956, KBS, 2007, s. 1069) Anl. Gen.

carat- : 1. tasvip etmek, beğenmek. 2. işe yarayanı seçmek, ayırt etmek. 3. antrenman yapmak (at hakkında). 4. yaratmak, halk etmek. (KRS, s. 217) (*yara-* ‘işe yaramak’ (>*yara+* -*t*) şeklinden türemiş. ET’de temel anlam korunmuş. ESTY, 1989, s. 139, ED, 1972, s. 959) Anl. Gen.

carı- : hoşnut olmak, memnun olmak, tam bir zevk almak. (KRS, s. 236) (*yarı-* ~ *carı-* “1. sevinmek 2. memnun olmak” ESTY, 1989, s. 146, *yaru-* (<**ya-* ~*yar-*) “ışımak, ışıık saçmak, parlamak” = ET., OT. < *yaru-* ‘parlamak; keyiflenmek, sevinmek’ ED, 1972, s. 956, KBS, 2007, s. 364) Anl. Dar.

cırğa- : neşelenmek, haz duymak, refah içinde yaşamak. (KRS, s. 283) (*cırğa-* ~ *yırğa-* “1. zevk almak, övünmek 2. semirmek 3. yanmak 4. sallanmak, dalmak.” ESTY, 1989, s. 139) Anl. Dar.

degde- : şiddetle (bir şeyi, birini) arzu etmek. (KRS, s. 189) (< **degde-* (?) “yükselmek, yüzmek, uçmak, atlamak, sıçramak, meydana gelmek, vuku bulmak, ortaya çıkmak.” (Moğ.) DL, 2003, s. 383) Baş. Anl. Geç.

eñse- : şiddetle bir şeyi arzu etmek. (KRS, s. 956) (*an-* “anmak, hatırlamak, aklına getirmek” < ET. *an-* ED, 1972, s. 168, *en* ‘abartma edatı’ < ET., OT. *eñ* ~ *ang* KBS, 2007, s.332) Baş. Anl. Geç.

erkinde- : haz duymak, zevk almak. (KRS, s. 962) (Fiilin kökü < **er* sözcüğüne dayanmaktadır. (bk. erkinden-) Mec.

işen- : inanmak, itimat etmek, birisine güvenmek. (KRS, s. 307) (*ışan-* ~ *ısan-* > *işen-* “inanmak, güvenmek”; geri ünlüler muhtemelen *inan-* fiilinin etkisiyle şekillenmiş. ED, 1972, s. 264) ET. = anlam korunmuş. Temel Anl.

kanaattan- : tatmin edilmek, hoşnut olmak, memnun olmak. (KRS, s. 338) (< *kanâat* (Ar.) “1. kısmete razı olma, bir şeyi yeter görüp fazlasını istememe 2. kanma, kanış 3. görüş, tahmin” FD, s. 486) Anl. Gen.

kımy- : ruhî bir sevinç hissetmek. (KRS, s. 490) (< **kım* “yansıma kelime, hafifçe hareket etmek anlamıyla kullanılır.” Tietze, 2003, s. 149; **kımy* (< **kım*+(i)y-) Zülfikar, 1995, s. 539-540) Mec.

kökölö- : 1. mutluluktan göklere çıkmak. 2. başı göklere yükselmek. 3. şahlanmak. 4. yükselmek.” (KRS, s. 418) (*kök* ~ *kö:k* “1. mavi 2. sema 3. gece” = ET., KBS, 2007, s. 377) Mec.

köñüldön- : “1. arzu uyanmak, heveslenmek, gönül vermek. 2. şen ve neşeli olmak. (KRS, s. 424) (“*gönül* ‘gönül’ ET., Uyg. *köñül*, *köñi* ~ OT. *köñül* (DLT) < **köñ*’ül [*?kö-n-gü+l*] KBS, 2007, s. 382) Anl. Gen.

kuban- : sevinmek, neşelenmek. (KRS, s. 435) (< **kıv*’ ~ *kuv*’ “mutluluk, şans, şehvet, arzu, tutku” adından türetilen dönüşlü fiil, *kovan-* ~ *gıvan-* ~ *gıvan-* ~ *kovun-* şeklinde geçmektedir. ESTY, 2000, s. 99) Anl. Dar.

kumardan- : şiddetli bir şekilde aruz duymak. (KRS, s. 444) (< *ķimār* (Ar.) “para karşılığında oynanan oyun” FD, s. 527) Baş. Anl. Geç.

kuuna- : eğlenmek, sevinmek, mutlu olmak. (KRS, s. 455) (**kuv* < **kov* isim kökleriyle bağlantılı *guvdura-* “mutlu olmak, gururlu olmak” ESTY, 1997, s. 98-99) Anl. Gen.

mamıra-/memire- : hoşlanmak, zevk almak, keyif çekmek. (KRS, s. 515) (< *abra-* ~ *amra-* (< *amīra-*) “sakinleşmek, hoşlanmak, kurtarmak” ESTY, 1974, s. 59) Anl. Gen.

oştön- : 1. keyifli, neşeli olmak, sevinmek. 2. kırtmak. (KRS, s. 585) (< **(h)ōş* yansıma kelime (?) KBS, 2007, s. 634 veya *oş* “ses taklidi kelime” ED, 1972, s. 254-255) Mec.

oyno- : 1. oynamak, eğlenmek, şakalaşmak. 2. romantik ilişki içinde olmak. (KRS, s. 562) (< **oy-* > *oy-na-* “1. oynamak. 2. eğlenmek 3. şımarık 4. dans etmek, sahne almak, piyes oynamak” ESTY, 1974, s. 435), “*oyna-* ‘vakit geçirme, eğlenme’ ET. (KT., Uyg.) *oyna-* ~ OT. *ōyna-* < **ōyun*+*a* KBS, 2007, s. 642) Anl. Gen.

sama- : şiddetle (bir şeyi, birini) arzu etmek. (KRS, s. 630) (< **sa-* “saymak” fiilinin /+*ma-*/ morfemini alarak genişlemesi *sama-* (< **sa-ma-*) biçimlenmiştir. (?)” Kudaybergenov, 1979, s. 27) Baş. Anl. Geç.

sayranda- : 1. gezinti yapmak. 2. tadını çıkarmak, zevkini almak, eğlenmek. (KRS, s. 622) (< *seyrân* “1. gezinme 2. bakıp seyretme” FD, s. 947) Mec.

süy- : 1. sevmek. 2. öpmek 3. okşamak. (KRS, s. 699) (*sev-* “sevmek, hoşlanmak” ED, 1972, s. 784, ESTY 2003: 234-235) Anl. Gen.

süyün- : sevinmek, sevinç duymak. (KRS, s. 671) (*sevin-* “sevinmek, neşeli olmak, memnun olmak” ED, 1972, s. 790) Temel Anl.

şattan- : sevinmek. (KRS, s. 903) (< *şâd* “1. mesut, sevinçli, neşeli, şen şakrak 2. mübarek, kutlu” MK, s. 935) Anl. Dar.

umsun- : 1. ummak, ümit etmek. 2. umutlarında aldanmak, hayal kırıklığına uğramak. (KRS, s. 804) *um* > *umsun-* (< *um-su-n-*) “ummak, ümit etmek” ESTY, 1974, s. 595-596) Anl. Dar.

ümtöt-/ümütöt- : umutlanmak, güvenmek. (KRS, s. 821-822) (< *ümîd* (Far.) “ümit, arzu, rica” MK, s. 211) < *ümüttön-* (< **ümüt-tön-*) Anl. Gen.

una- : onaylamak, tavip etmek, beğenmek, razı olmak. (KRS, s. 804) (*una-* “razı olmak, ikna olmak” ED, 1972, s. 171 veya ET., OT., *una-* “razı olmak, kabul etmek” KBS, 2007, s. 968) Anl. Gen.

4. Endişe, korku, öfke, hoşnutsuzluk durumunu anlatan fiiller

açuulan- : 1. öfkelenmek, kızmak, hiddetlenmek. 2. azarlamak, paylamak. (KRS, s. 82) (< **acı* “tat alma organında bazı maddelerin bıraktığı yakıcı durum” < ET. *acığ* “acı, hiddet, kuvvetli, pek” ~ EAT. *acığ* “kızgınlık, hiddet”, *acığı tut-* “kızmak” KBS, 2007, s. 45, ESTY, 1974, s. 89-92) Mec.

bultulda- : 1. deprenmek, oynamak. 2. hırslanmak, hiddetlenmek. (KRS, s. 159) (*bult* (< **bul*) “ses yansımalı kelime” Mec.

burkulda- : 1. gürelemek. 2. çalkalanmak 3. *mec.* tehevvüre kapılmak, aşırı derecede kızmak, hiddetlenmek. (KRS, s. 181) (*burul-* (< **bu:ruq-*) “1. kızmak, öfkelenmek, kinlenmek, küfürbaz olmak, homurdanmak. 2. özlemek, burnunda tütme 3. sağlıksız görünmek” ESTY, 1978, s. 269) Mec.

cada- : 1. nefret etmek, tiksitmeye, iğrenmeye başlamak. 2. yetersiz, hastalıklı bir durumda bulunmak; yıpranmak, bitmek, halsiz düşmek, dermanı kalmamak. (KRS, s. 210) (< **ya:t* (-d) “yağmur büyü, yağmur taşı” ED, 1972, s. 883, < ET. *yat* ~ *cat* “başka, yabancı” KS, 1988, s. 79) Baş. Anl. Geç.

calk- : korkak, ürkek olmak; (korkudan) hevesini kaybetmek. (KRS, s. 222) (**yalt-* > *calt-*, *calk-*, *yalka-/yalkı-*, *calka-/yalık-*, *calkı-/calık-* “1. aylak olmak 2. özlemek, zahmete katlanmak, bıkkınlık duymak 3. yorgunluk duymak 4. incinmek, işkence çekmek” ESTY, 1989, s. 14) Baş. Anl. Geç.

catırka- : yabancılık hissetmek, yadırgamak, ürkmek, alışmamak, uzaklaşmak. (KRS, s. 240) (*yadırga-* (< *yât+ır-ğa-*) “kendine yabancı gelen bir kimseye, duruma veya şeye alışmamak, ısınmamak” KBS, 2007, s. 1024) Anl. Gen.

cayıldan- : öfkelenmek, hırslanmak. (KRS, s. 217) (< *câhil* (Ar.) “1. bilimsiz, bilgisiz 2. genç, tecrübesiz, toy” FD, s. 140, /h/ sürekli ünsüzü /y/ sürekli ünsüz değişimi) Baş. Anl. Geç

cindilen- : kötü ruhlu olmak, delirmek, öfkelenmek. (KRS, s. 254) (< *cinn* (Ar.) “1. gözle görünmez, latif cisimlerden ibaret bir yaratık (mahlûk) 2. *mec.* pek zeki ve anlayışlı kimse” FD, s. 143, krş. *cinli* kelimesi +*lı* (< ET. +*lğ*) eki) Mec.

ciyirken- : iğrenmek, tiksirmek, iğrenerek silkinmek, nefret etmek. (KRS, s. 254) (*iğren-* “tiksinmek” = ET. *yigren-* “tüyü ürpermek, iğrenmek” < OT. KBS, 2007, s.647) Temel Anl.

cüröksü-/cüröksün- : korkmak, korkaklık göstermek. (KRS, s. 275) (ET., OT. **yür* ‘iç, öz, benlik’ + (e)*k* > *yürek(g)* “kalp, korkmama, yüreklilik, cesaret, gönül” KBS, 2007, s. 1194) Mec.

çakçarıl- : 1. öfkelenmek, hiddetlenmek, sinirden köpürmek. 2. kabadayılık taslamak, horozlanmak. (KRS, s. 837) (< **çağ(k)* “ses takildi bir sözcük” KBS, 2007, s. 211, ET’de yansıma kelime ED, 1972, s. 403-404) Mec.

çıçala- : gücenmek, huylanmak, kendinden geçmek. (KRS, s. 893) (*sıç-* ‘dışkıyı doğal yolla dışarı atmak’ = ET., OT. *sıç-* (EUTS; DLT: *sıçıt-* ‘sıçırtmak’; *sıçtur-*) < **sı-ç-* KBS, 2007, s. 762) Mec.

çıdamsızdan- : sabırsızlanmak, içi içine sığmamak. (KRS, s. 882) (<**çıda-* “acı çekmek, tahammül etmek, dayanmak, bilmek, anlamak” VEWT, 1969, s. 106) Baş. Anl. Geç.

çımırkan- : 1. gergin ve heyecanlı olmak. 2. şiddetle dayamak, göğüs germek. (KRS, s. 888) (**çiñ* (>*çım*) “yansıma kelime” KS, 1988, s. 256-257, /m/ > /ñ/ ses değişimi.) Mec.

çoçu- : 1. ürmek, korkmak. 2. şişmek (şiş hakkında). (KRS, s. 869) (< *çoçi-* (Moğ.) ~ *çoçu-* ~ *şocu-* “korkmak, korku ile titremek, korkutmak” VEWT, 1969, s. 113) Anl. Gen.

delöörü- : delirmek, aklını yitirmek; hırslanmak, adamakıllı kızışmak. (KRS, s. 191) (*delir-* “delirmek” = ET. *telür-* < **tēlve+r-* KBS, 2007, s. 274, *tēlve:* (*d-*) “deli, çılgın” ED, 1972, s. 493) Mec.

ısı- : ısınmak, kızmak. (KRS, s. 939) (<*isi-* “sıcak olmak” ED, 1972, s. 241, KBS, 2007, s. 419) Mec.

ızırın- : 1. hiddetle üzerine atılmak. 2. yumrukla saldırmak 3. dövüş hazır durumda olmak. 4. aşırı derecede hiddetlenmek, sinirlenmek. (KRS, s. 924) (< **ızıl* ‘kütle halinde uçan böceklerin çıkardığı vızıltı sesi’ (KRS, s. 924) Baş. Anl. Geç.

kaardan- : kızmak, öfkelenmek, sinirlenmek. (KRS, s. 309) (*kahr* > *kaar* (Ar.) “1. zorlama, zorla bir iş gördürme 2. üstün gelerek mahvetme, helak etme, batırma, ezme 3. çok kederlenme, çok üzüntü duyma” FD, s. 481) Anl. Dar.

kabar- : 1. kabarmak, şişmek. 2. *mec.* öfkelenmek. (KRS, s. 310) (< **ka:b(a)-* “şiş” (?) ESTY, 1997, s. 166) Mec.

kamık- : 1. havasızlıktan sıkıntı hissetmek, bunalmak. 2. üzülmek, telaşlanmak, endişelenmek. (KRS, s. 337) (*gamm* (Ar.) “keder, tasa, kaygı, dert” FD, s. 276) *kam* (< *kam+(i)k-*) Anl. Gen.

kansar- : kudurmak, öfkelenmek, hiddetten benzi atmak. (KRS, s. 309) (< *ka:n* “kan” ED, 1972, s. 629) Mec.

kasapta- II : öfkelenmek, gazaba gelmek. (KRS, s. 357) (*gazab* > *kazap* (Ar.) “dargınlık, kırgınlık, darılma, kızma, hiddet, öfke” FD, s. 283) Anl. Dar.

katuulan- : 1. dayanıklı olmak, sertleşmek, katılaşmak. 2. öfkelenmek. (KRS, s. 360) (< **kat-* “sertleşmek, katılaşmak” ED, 1972, s. 597) Mec.

kekte- : kin duymak, intikam duymak. (KRS, s. 368) (*kek* “öfke, hiddet, gazap, nefret, kin” *kekte-* (<*kek-te-*) ESTY, 1997, s. 24-25) Anl. Dar.

kızañda-/kızırñda- : kızarmak, kızmak, hırslanmak, darılmak, kendini hakarete uğramış saymak. (KRS, s. 476-478) (< *kız-* “1. kızmak 2. kırmızı olmak (sinir, utanç vb. nedenlerle” ED, 1972, s. 681) Anl. Gen.

kızırkan- : sinirlenmek, kızmak, hiddetlenmek, hırslanmak. (KRS, s. 478) (*kız->* (*kız-ı-r-* *kan-*) bk. *kızañda-/kızırñda-*) Anl. Gen.

koopton- : korkmak, ürmek. (KRS, s. 405) (Ar. *havf* > *koop* “korku, korkma” FD, s. 345) Anl. Gen.

kork- : korkmak, dehşete kapılmak. (KRS, s. 407) (<*kork-* ‘korkmak’ ED, 1972, s. 651-652, *kork-* ‘korku duymak, ürmek, dehşete kapılmak’ = ET. KBS, 2007, s. 542) Temel Anl.

küykölöktö- : öfkelenmek, kızmak, hiddetlenmek, hırslanmak. (KRS, s. 460) (*küyke?* < *köge < *küykö* “yırtıcı kuş” ESTY, 1997, s. 134-135) Mec.

öçöş- II : kin beslemek, kızmak. (KRS, s. 603) (< *öçeş-* (*öceş-*) “birine düşmanlık beslemek, düşman olmak” ED, 1972, s. 32) Anl. Gen.

öçük- : kin beslemek, kin duymak. (KRS, s. 603) (bk. *öçöş II-*) Anl. Dar.

öyü- : endişelenmek, kötü hissetmek. (KRS, s. 589) (< *ögi-* “öğütmek” ED, 1972, s. 101, > ET. **ügi-* ~ *ügü-* ~ *ükit-* “öğütmek, üvütmek” ESTY, 1974, s. 618-620) Mec.

sabırsızdan- : sabırsızlanmak, sabırsızlık göstermek. (KRS, s. 619) (*şabr* (Ar.) > *sabır* “dayanma kendini tutma” FD, s. 905) Temel Anl.

sesten-/sezten- : tehdit edilmek, korkutulmak, ürkmek. (KRS, s. 646) (< *séz-* (*sé:z-*) “sezmek, hissetmek, anlamak, tahmin etmek” ED, 1972, s. 860-861) Baş. Anl. Geç.

sesken-/sezgen- : korkmak, çekinmek, ürkmek. (KRS, s. 309) (< *sesken-* “1. korkmak 2. irkilmek” Baskakov 1958: 576) Anl. Gen.

sirkilde-/zirkilde- : 1. titremek. 2. *mec.* aşırı derecede öfkelenmek, hiddetlenmek. (KRS, s. 291) (< *silk-* “sallamak, silmek (birini veya bir şeyi)” ~ *silk-/silik-/silki-* ED, 1972, s. 826) Mec.

siygelekte- : 1. tekrar tekrar, sık sık işlemek. 2. *mec.* aşırı derecede hiddetlenmek, acı acı bağırarak sövmek” (KRS, s. 647) (< **si:d-* ~ *siy* “işlemek” ED, 1972, s. 799) Mec.

taarın- : darılmak. (KRS, s. 685) (< **tārın-* < *darıl-* “darılmak” KBS 2007 267) Temel Anl.

taca- : 1. nefret etmek, iğrenmek. 2. bıkkınlık, halsizlik göstermek (< *cada-* ~ *taca-* eş anlamlı fiillerdir. /c/ ve /d/ seslerinin yer değiştirmesiyle biçimlenmiştir. KS, 1988, s. 79) Baş. Anl. Geç.

tırala- : öfkelenmek, sinirlenmek. (KRS, s. 793) (< **tī* “yansıma kelime” KBS, 2007, s. 295) Mec.

tırçı- : alınmak, sinirlenmek. (KRS, s. 793) (< **tī* “yansıma kelime” bk. *tırala-*) Mec.

tişten- : 1. dişleri sıkmak. 2. *mec.* sinirlenmek, çok fazla hiddetlenmek. (KRS, s. 739) (*tı:ş-* (d) ET. > ‘diş’ temel anlamında birçok modern şivelerde yaşar. ED, 1972, s. 557) Mec.

tutalan- : öfkelenmek, sinirlenmek. (KRS, s. 770) (< **tut-* “tutmak, kavramak, ele geçirmek” ED, 1972, s. 451) Baş. Anl. Geç.

tuuralan- II : hiddetlenmek, sinirlenmek. (KRS, s. 773) (< *toğra:-* (d-) “kesmek, dilimlemek veya küçük parçalara ayırmak” ED, 1972, s. 472) Baş. Anl. Geç.

tüksüy-/tüksöy- : 1. tüylü gözükmek, tüylü yüzlü olmak. 2. *mec.* kin beslemek, nefret duymak. (KRS, s. 779) (*tüy* “insan ve hayvanların üzerinde bulunan kıl” = ET. *tü* ~ *tük* ~ *tüü* ~ *tüy* ~ OT. *tük* “tür, kıl, saç” KBS, 2007, s. 951) Mec.

ürpöndö- : 1. tüyleri kabartmak (kuş vb.) 2. *mec.* hiddetlenmek, kızgın olmak. (KRS, s. 824) (*ürpö-* < **ürp* “yansıma kelime” + -a- ‘kızmak, öfkelenmek’ ESTY, 1974, s. 637) Mec.

zaarkan- : 1. iğrenmek, huysuzlanmak, kudurmak; nefret hissetmek. 2. korkmak. (KRS, s. 520) (< *zehr* (Far.) “zehir, ağı” FD, s. 1175) Anl. Gen.

5. Özerkliğe karşı kuşku, utanç, çekinme, heyecan, özgüven eksikliği durumunu ifade eden duygu fiiller

ardan- : 1. utanmak, arlanmak. 2. sinirlenmek, öfkelenmek, darılmak. (KRS, s. 66) (< *âr* (Ar.) “utanma” FD, s. 34, *ardan-* < *ar+da-n-*) Anl. Gen.

ardık- II : utanmak, utanç duymak, pişmanlık hissetmek. (KRS, s. 67) (< *âr* (Ar.) “utanma” FD, s. 34, *krş. ardan-*) Anl. Gen.

arsarsı- : şüphe içinde olmak, kuşkulananmak, kararsızlık içinde bulunmak, tahminler içinde bocalamak. (KRS, s. 69) (< **arsar* (Moğ.) “fazla önemli olmayan, vasat, sıradan” DL, 2003, s. 86) Baş. Anl. Geç.

aybık- : utanmak, sıkılmak, çekinmek. (KRS, s. 29) (< *ayb* (Ar.) “utanılacak şey, kusur, ayıp, leke” FD, s. 55) Temel Anl.

caltayla- : kararsız olmak, şaşırarak; mahcup olmak, utanmak, sıkılmak, biraz korkmak, çekinmek. (KRS, s. 223) (< **calt ~ yalt* “yansıma kelime” ESTY, 1989, s. 101-102) Mec.

çooçurka- : çekinmek, kaçınmak, utanmak, sıkılmak, yabancılaşmak. (KRS, s. 868) (*çooçu- ~ çooçu-* “korkmak, ürkmek” > **çooç+(u)rka-* VEWT, 1969, s. 113) Anl. Gen.

iymen- : utanmak, sıkılmak. (KRS, s. 297) (*eymen-* “utangaç olmak, utanmak (bir şeyden veya birinden, datif veya ablatif)” ED, 1972, s. 273) Temel Anl.

kopulda- : telâşlanmak, huzuru kaçmak, huzursuzlanmak. (KRS, s. 405) (Ar. *havf* > *koop* “korku, korkma” FD, s. 345) Baş. Anl. Geç.

namıstan- : 1. utanmak. 2. gücenmek, küsmek. (KRS, s. 551) (*nāmūs* > *namus* (Ar.) 1. kanun, nizam 2. ar, edep, hayâ, ırz 3. temizlik, doğruluk 4. Allah’a yakın olan bir melek” FD, s. 805) Baş. Anl. Geç.

öröpkü- : heyecana gelmek, heyecanlanmak. (KRS, s. 297) (< **ö:r/ör ~ ör-/ör-* “yükselmek, çıkmak, dimdik durmak (saç, kıl), yükseklik vb.” (?) ESTY, 1974, s. 544) Mec.

sürdö- : utanmak, kaçınmak, sıkılmak, tereddüt etmek, şaşırarak. (KRS, s. 868) (< *sürde-* (Moğ.) “korkmak, ürkmek, korkmuş ve etkilenmiş olmak” DL, 2003, s. 1153) Temel Anl.

şeksi- : şüphelenmek, şüphe içinde olmak, kuşkulananmak. (KRS, s. 905) (< *şakk* (Ar.) “1. yarma, yarıma, çatlama; yırtma, paralama; kırma 2. yarı, çatlak” FD, s. 977) Baş. Anl. Geç.

şekten- : kuşkulananmak, şüphelenmek. (KRS, s. 905) (bk. *şeksi-*) Baş. Anl. Geç.

tayman- : kuşkulananmak, korkmak, tereddütlü bir hal içinde olmak. (KRS, s. 690) (*tay-* (?*ta:y-*) “kaymak, sıvışmak, kaydırmak, yanılmak” ED, 1972, s. 567) Baş. Anl. Geç.

uyal- : utanmak, hayâ duymak. (KRS, s. 815) (< *uya:d-* “utanmak (birinden veya bir şeyden)” ED, 1972, s. 269) Temel Anl.

uyalgansı- : utanır gibi gözükmek, utanmak. (KRS, s. 815) (bk. *uyal-*) Temel Anl.

6. Genel uyarılmışlık durumundan normal uyarılmışlık durumuna geçişi anlatan duygu fiilleri

bolukşu- : 1. gevşeklik gelmek, gevşemek, zevk almak. 2. rehavet basmak. (KRS, s. 143) (< **bol* “1. bol, dolu 2. bereket, bolluk 3. geniş, enli 4. zenginlik, kazançlı 5. muhtaç, fakir” ESTY, 1978, s. 184-185) Baş. Anl. Geç.

boşo- : 1. boşalmak. 2. ilişkisini kesmek (iş yerinden vb.) 3. hürriyetine kavuşmak, serbest olmak 4. gevşeklik gelmek, gevşemek, rehavet kesbetmek” (KRS, s. 149) (*boş* “içinde, üstünde hiç kimse veya hiçbir şey bulunmayan” = **bōş* “boş, hür, ergin” < **bōş* KBS, 2007, s. 162) Mec.

caylan- : sakinleşmek, yumuşatmak, normale dönmek, teskin olmak. (KRS, s. 215) (*cay* “gönül” < **yat* ~ *yad* “yabancı” = ET., OT (?) KBS, 2007, s. 1086, KS, 1988, s. 80) Baş. Anl. Geç.

çoşu- : sakin olmak, yumuşamak (yavaşlık, sükûnet kesbestmek), halim olmak. (KRS, s. 261) (*coşu-* < **yaval-* < **yava-*: “kibar, yumuşak, sakin” KS, 1988, s. 99; ED, 1972, s. 880) Anl. Gen.

cuban- : teselli bulmak, sakinleşmek, avunmak. (KRS, s. 266) (**yuva-* (< **yuva-n-*) “teselli etmek, rahatlamak, avunmak, huzurlu olmak” ESTY, 1989, s. 240-241) Temel Anl.

cumşa- I : yumuşamak (öfkesi geçmek), yumuşak olmak. (KRS, s. 269) (**yumşa-* (< **yumşa-*) “yumuşak olmak” ED, 1972, s. 939) Anl. Gen.

ıksıra- : gevşemek, rehavet basmak (mide dolgunluğundan) (KRS, s. 926) (“*ık* “1. rüzgâr esmeyen taraf, dingin, sakin yer 2. rüzgârsız 3. barınak, sığınak 4. havasız, karanlık yer 5. sıcak 6. kıyı, alt kıyı” *ıksıra-* (< *ık+sıra-*) ESTY, 1974, s. 651) Mec.

ımşiy- : gevşemek, rehavet içinde olmak (insan hakkında) (KRS, s. 931) (*nem* (Far.) < *nım* < *ım* (< *ım+şı-*) KRS, s. 930) Mec.

ırakattan- : rahatlanmak, keyif duymak. (KRS, s. 935) (Ar. *râhat* > *ırakat* “1. üzüntüsüz, tasasız, kedersiz bir halde bulunma 2. gönlü rahat” FD, s. 872) Anl. Gen.

köölğü- : 1. tamamıyla sâkin olmak, üstün sükûnete malik olmak. 2. gönüle hoş gelecek tarzda geniş ve ferah olmak 3. bol elbise giymek 4. sesizce yıkamak, kolay şekilde akmak. (KRS, s. 425) (ET. *köñül* > *köön* “gönül” (?) KBS, 2007, s. 382) Anl. Gen.

köşü- : tam bir rahatlık ve sükûnet içinde bulunmak, sükûnet bulmak, rahatlamak. (KRS, s. 434) (*köşü-* “1. dondurmak, üşümek, donmak, katılaştırmak 2. sırlıklam olmak 3. mec. canlılığını kaybetmek 4. rahatlık ve sükûnet içinde olmak 5. titremek, sarsılmak” Moğolcanın etkisiyle *köşi-* (< *kösi-*) (?) ESTY, 1997, s. 127) Anl. Dar.

ökün- : pişmanlık duymak, olan bitenler yüzünden esef duymak. (KRS, s. 590) (*ökün-* (< *ökön-*) “pişman olmak, pişmanlık duymak, teessüf etmek” ED, 1972, s. 111) Temel Anl.

özdös- : benimsemek, özdeşleşmek, özleşmek. (KRS, s. 588) (*ö:*z “insanın maddi olmayan varlığı, ruh, esas, öz” ED, 1972, s. 278) Anl. Gen.

sooluk- III : 1. sakinleşmek sükûnet bulma, susmak, dinmek, gevşemek. 2. *mec.* aklını başına getirmek. (KRS, s. 654) (*sol-* “1. rengini yitirmek, rengi uçmak 2. tazeliğini veya parlaklığını yitirmek = ET.” KBS, 2007, s. 795) Mec.

sooron- : sükûnet bulmak, teselli bulmak, avunmak. (KRS, s. 654) (< **serin-* “sabırlı olmak, sükûnet bulmak” (?) ED, 1972, s. 854) Anl. Gen.

suu- III : *mec.* (*insan hakkında*) sakinleşmek, durulmak, yabancılaştırmak, hayal kırıklığına uğramak. (KRS, s. 667) (*soğu-* “ısısını hızla veya yavaş yavaş yitirerek soğuk duruma gelmek = ET., OT.” KBS, 2007, s. 791) Mec.

şılıky- : 1. gayet gevşemiş durumda olmak, durgun ruh halinde olmak. 2. ruhsal çöküntü yaşamak. (KRS, s. 919) (< **şilk* “oynayan, sallanan” KBS, 2007, s. 842) Baş. Anl. Geç.

tınçı- : 1. durulmak, sükûnet bulmak, sülûman olmak. 2. (et hakkında) dinlendirmek, marine etmek. (KRS, s. 792) (< *tınçı*:- “çürümüş olmak, bozulmak; kötü kokmak” ED, 1972, s. 516) Baş. Anl. Geç.

tınık- : sükûnet bulmak, durulmak, dinlendirmek, iyileşmek. (KRS, s. 792) (**tınık*- (< *tın-ık*-) “1. sükûnet bulmak, durulmak. 2. dinlenmek 3. hastalıktan iyileşmek” ESTY, 1974, s. 345) Temel Anl.

7. Beklenmedik uyarıcının bıraktığı etkiyi anlatan duygu durumu fiilleri

acapsın- : şaşırarak, taaccüp etmek. (KRS, s. 24) (< *acâib* (Ar.) “çok tuhaf şey, anlaşılabilir” FD, s. 6) Anl. Gen.

aldıra- : 1. şaşırarak, apışıp kalmak. 2. gücünü, kuvvetini kaybetmek, dermansız (KRS, s. 49) (*aldır*- “almaya emir veya sebebiyet vermek vb. < ET. *altur*-” ED, 1972, s. 133; < (Moğ.) *aldıra*- “gevşemek, çözmek; kurtulmak; yok olmak; cesaret veya güç kaybetmek ya da fiziksel olarak zayıflamak” DL, 2003, s. 49) Baş. Anl. Geç.

apkaarı- : şaşırarak, korkudan afallamak, cesaretini kaybetmek. (KRS, s. 61) (<**apkaarı*- “yansıma kelime”, <**ap* pekiştirme ön takısı” KBS, 2007, s. 72) Anl. Gen.

arbay- II : apışık, ürpermiş halde olmak, ürpermiş bir görünümü olmak. (KRS, s. 65) (**ap* > *arva*- ~ *arba*- “1. büyü yapmak, büyülemek, sihirlemek 2. ilham vermek, fısıldamak, hışırdama 3. baştan çıkarmak, özendirmek, kışkırtmak 4. masal okumak, azarlamak” ESTY, 1974, s. 165; < Moğ. *arbay*- “yaymak, açmak (parmakları); karmakarışık veya darmadağın olmak” DL, 2003, s. 79) Anl. Dar.

böcöy- : ürpermek, korkudan sinmek. (KRS, s. 150) (**bö*: ‘yansıma kelime’ > **bö*:+*cü* “kurt, böcek, umacı” KBS, 2007, s. 169-170) Mec.

caltan- : ürpermek, ürkererek bir yana atılmak bir yana saplanmak; korkudan irkilmek. (KRS, s. 223) (*calt* ~ *yalt* “ses yansıma kelime” ESTY, 1989, s. 102) Mec.

celik- II : çöşmek, taşkınlık etmek, had hudut bilmemek. (KRS, s. 246) (*yel* “rüzgâr, ruh, kötü ruh” ve *yel*- “esmek, üfleme” isim ~ fiil ikili kök, *yel*- ~ **yel-i*- fiiline getirilen /-k/ fiilden isim yapan ek ESTY, 1989, s. 174) Baş. Anl. Geç.

çepelen- : şiddetli şekilde telaşlanmak, endişelenmek, hüzünlenmek. (KRS, s. 853) (<**çabala*- “çırpınmak, debelenmek” < ET. *cap*- şeklinde” Tietze, 2007; s. 461, ED, 1972, s. 394) Anl. Gen.

dalday-/deldey- : *dalday*- 1. sere serpe yatmak, serilmek, serilip serpilmek, elini kolunu açarak yatmak. 2. şaşırarak, şaşkın bir görünüşü olmak; *deldey*- 1. öne çıkmak, belirtmek (kulaklar hakkında) 2. şaşkına dönmek, ağzı (bir karış) açık kalmak, şaşalamak, donakalmak, put kesilmek. (KRS, s. 182-190) (*dalday*- (<**dalda-y*-)~ *deldey*- (**delde-y*-) “yansımalı kelime” Kudaybergenov, 1980, s. 453-461) Anl. Gen.

dırgı- : ürküp bir yana yığılmak. (KRS, s. 206) (**dırgı*- (< *dır*+*gı*-) “taklit kelime” KRS, s. 206) Mec.

dürbö-/dürbü- : heyecanlanmak, endişelenmek, telaşlanmak. (KRS, s. 204) (**dür* I “beklenmedik bir hareketi ifade eden yansıma kelime” KRS, s. 204) Mec.

dürdük- : telaşa düşmek, şaşırarak, ürkmek, korkuya kapılmak, birbirine girmek” (KRS, s. 204) (<**dürt* “yansıma kelime” KRS, s. 204) Mec.

düülük- : kuvvetli heyecan, coşku göstermek. (KRS, s. 205) (< **düü* “yansıma kök” (?) Naskali 2007: 540) Mec.

entele- : şaşırmak, şaşkın bir hale düşmek, afallamak, telaş içinde olmak. (KRS, s. 954) (**in-* > **en-* > *ent-* “şaşırmak, cesaretini kaybetmek, hayret etmek, donakalmak (taş kesilmek)” ESTY, 1974, s. 283) Anl. Gen.

ıçırken- : ürpermek, ürkmek, elinde olmadan irkilmek. (KRS, s. 306) (**it-ir-* > *içir-* (*t* > *ç*) KS, 1988, s. 119, *ürk-* ~ *irk* ‘ürkmek’ (?) ESTY, 1974, s. 636) Anl. Gen.

itirke- : ürpermek, tiksinierek titremek, irkilmek. (KRS, s. 305) (< *itirke-* “1. iğrenme duymak, alıngan olmak 2. sinirlenmek, öflenmek” ESTY, 1974, s. 388) Anl. Dar.

kañıra- : 1. çınlamak. 2. şaşırmak, afallamak. (KRS, s. 341) (< **kañ* “yansıma” + {*Gİr-* /+*Kİr-*} ‘yansıma isimden fiil türeten ek’ KBS, 2007, s. 451) Mec.

kızıulan- : heyecana gelmek, telaş ve çöşkuya kapılmak, kızışmak. (KRS, s. 477) (< *kız-* “ak 2. kızmak 3. kırmızı olmak (sinir, utanç vb. nedenlerle” ED, 1972, s. 681) Anl. Gen.

seldey-/seley- : 1. baygın bir halde bulunmak, şuurunu kaybetmek. 2. donakalmak, hayrete düşmek, şaşalamak 3. hiçbir şeye ehemmiyet vermez halde bulunmak. (KRS, s. 642) [< **seldey/seley-* “yansıma kelime” + {+*y-*, + *Ay-*, + *Oy-*} ‘olma bildiren fiil türeten ek’ (?)] Mec.

sestey-/sezdey- : afallamak, donakalmak, korkuyla şaşırmak. (KRS, s. 646) (< **séz-* (*sé:z-*) “sezmek, hissetmek, anlamak, tahmin etmek” ED, 1972, s. 860-861, “yansıma kelime” + {+*y-*, + *Ay-*, + *Oy-*} ‘olma bildiren fiil türeten ek’ yoluyla türemiş olabilir.) Baş. Anl. Geç.

sonurka- : 1. şaşa kalmak, taaccüp etmek. 2. bir şeyi olağanüstü, tuhaf ve acayip saymak. (KRS, s. 703) (< **sonirha-* (Moğ.) “memnun olmak, zevk almak veya ilgi duymak, ilgili olmak; meraklanmak, ilgilenmek; şaşırmak” DL, 2003, s. 1127) Anl. Dar.

şaş- : 1. acele etmek, telaş etmek. 2. şaşmak, afallamak, şaşırmak. (KRS, s. 904) (< *şaş-* (**sa:ş*) “şaşırmak, ürkmek” ED, 1972, s. 857) Anl. Gen.

tañdan- : şaşa kalmak, taaccüp etmek, hayret etmek. (KRS, s. 703) (< *tañ* (?*ta:ñ*) II “şaşmak, hayret etmek, şaşırtmak” ED, 1972, s. 510-511) Temel Anl.

tañırka- : taaccüp etmek, hayrete kapılmak, şaşırmak. (KRS, s. 703) (bk. *tañdan-*) Temel Anl.

topoloñdo- : paniğe kapılmak, telaşlanmak. (KRS, s. 703) (< **topalañ* “yansıma kelime” + {+*do-*} ‘isimden fiil türeten ek’ (?); *topalañ* ‘1. telaş, endişe, panik 2. isyan, başkaldırı 3. koyunlarda görülen salgın bir hastalığının adı” Baskakov, 1958, s. 648) Mec.

ukmuştan- : hayrete düşmek, taaccüp etmek, şaşırmak. (KRS, s. 800) (< **uk-* “1. kavramak, düşünmek 2. dinlemek, duymak” ESTY, 1974, s. 584) Baş. Anl. Geç.

ürk- : ürkmek, korkudan üç buçuk atmak, paniğe kapılmak, saldırı karşısında başka yere sığınmak. (KRS, s. 824) (< *ürk-* “irkilmek, ürkmek, korkmak” ED, 1972, s. 221) Temel Anl.

ürpöy-/ürpüy- : 1. tüylerini kabartmak, 2. *mec.* korkudan ürpermek. (KRS, s. 824) (“*ürper-* ~ *ürpöy-* fiil türevleri *-(a)r-/ay-* morfepleriyle biçimlenmiş, fiil kökü muhtemelen **ürp* yansıma sesidir.” ESTY, 1974, s. 637) Mec.

Sonuç

Çalışmada, Kırgız Türkçesindeki duygu fiilleri semantik yönüyle sınıflandırılmış ve bu fiiller sözcüksel anlambilim ve köken bilgisi bakımından incelenmiştir. Duygu fiilleri tasnif edilirken Kuliyev’in (1998) sınıflandırmasından faydalanılmıştır. Ancak Kuliyev’in yapmış olduğu sınıflamada bazı eksikler tespit edilmiş ve yeni bir sınıflama önerisi ortaya konulmuştur. İnceleme sonucunda ele alınan fiillere ilişkin veriler şu şekildedir:

1. Olumsuz öznel algı durumunu ifade eden fiiller: **(42)** fiil; 2. Özerklik, coşku, kendine güven, kibir, kararlılık durumunu ifade eden fiiller: **(36)** fiil; 3. Olumlu öznel algı durumunu ifade eden fiiller: **(32)** fiil; 4. Endişe, korku, öfke, hoşnutsuzluk durumunu anlatan fiiller: **(48)** fiil; 5. Özerkliğe karşı kuşku, utanç, çekinme, heyecan, özgüven eksikliği durumunu ifade eden duygu fiiller: **(16)** fiil; 6. Genel uyarılmışlık durumundan normal uyarılmışlık durumuna geçişini anlatan duygu fiilleri: **(19)** fiil; 7. Beklenmedik uyarıcının deneyimci özneye bıraktığı etkiyi anlatan duygu durumu fiilleri: **(28)** fiil olmak üzere, toplam **221** duygu fiili tespit edilmiştir.

Duygu fiilleri üzerine yapılan tasnif ve incelemelerin neticesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Eski Türkçedeki varyantlarıyla temel anlamı aynı olan **(18)** fiilin günümüz Kırgız Türkçesine ulaştığı tespit edilmiştir.
2. Kırgız Türkçesi İslamiyet'in kabulüyle birlikte Arapçanın ve dolaylı olarak da Farsçanın tesirinde kalmıştır. Bunun neticesinde KRS'de Arapça **(29)** ve Farsçadan **(16)** alıntı duygu fiili tespit edilmiştir. Kırgızcadaki Arapça ve Farsça alıntı biçim birimlerin, ses olaylarının yanında bazen anlam bilgisi düzeyinde de değişikliğe uğradığı tanıklanmıştır.
3. Kırgız dilinin Moğolcayla etkileşim içinde olduğu, bazı Moğolca kökenli duygu fiillerinin yapı birimi olan ekler vasıtasıyla anlam değişmesine uğradığı bilgisine ulaşılmıştır. KRS'de duygu değeri taşıyan Moğolcadan alıntı **(12)** duygu fiili tespit edilmiştir.
4. Kırgız Türkçesinde duygu fiillerinin 26'sının yansıma (*onomatopée*) kelimelerden türetilerek oluşturulduğu tespit edilmiş, ayrıca bazı yansıma kelimelerin Kırgız diliyle birlikte diğer tarihi ve modern Türk lehçelerinde görülen ortak kelimelerden türetildiği belirlenmiştir.
5. Duygu fiillerin büyük çoğunluğunun bağımlı biçim birimlerden olan ekler aracılığıyla türetilmiş oldukları, fiillerin duygu durumunu yansıtan anlamlarının oluşmasında bu eklerin önemli bir yer tuttuğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 1: Kırgız Türkçesinde Duygu Fiillerinin Yapısal Dağılımı

Duygu Fiilleri	Kök halinde olanlar	Yapım Eki Alanlar
	20	201
Toplam		221

6. KRS'de **(57)** fiilin, duygu durumunu yansıtan temel anlamları dışında farklı anlamları da karşıladıkları saptanmıştır. (*süy-* 1. sevmek 2. öpmek 3. okşamak KRS, s. 699)
7. Tarihsel süreç içerisinde bazı duygu fiillerinin anlamsal değişimler sonucunda yeni anlamlar kazandıkları görülmüştür. Kırgız Türkçesinde duygu fiillerinin anlam olayları ve değişiklikleriyle ilgili, **(80)** fiilin mecazlaştığı, **(19)** fiilin anlamının daraldığı, **(60)** fiilin anlamının genişlediği, **(37)** başka anlama geçtiği, **(24)** fiilin ise, temel anlamlarıyla korunduğu tespit edilmiştir.

Kısaltmalar

DL	Moğolca-Türkçe Sözlük
DLT	Divânü Lûgât-it-Türk

ED	An Etymological Dictionary of Pre- Thirteenth- Century Turkish
ESTY	Etimologičeskiy Slovar Tyurkskih Yazıkov
ET	Eski Türkçe
FD	Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat
KBS	Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü
KRS	Kirgizsko-Russkiy Slovar
MK	Büyük Farsça-Türkçe Sözlük
VEWT	Versuch eines etimologischen Wörterbuchs der Türkspreden

Diğer Kısaltmalar

Ar.	Arapça
Far.	Farsça
Moğ.	Moğolca

Kaynakça

- Anderson, J. M. (1971). *The grammar of case: towards a localistic theory*. Cambridge University Press.
- Alan, İ. & Özeren M. (2018). Kırgız Türkçesinde mental fiiller. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 61, 203-224. <https://doi.org/10.14222/Turkiyat3778>
- Ayan, E. & Türkdil, Y. (2014). Anlam bilimi açısından Kazak Türkçesinde görme duyu fiilleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(35), 26-41. <https://www.sosyalarastirmalar.com/articles/sight-feeling-verbs-in-kazakh-turkish-from-the-semantc-point-of-view.pdf>
- Ayan, E. & Türkdil, Y. (2015). Kazak Türkçesinde dokunma duyu fiilleri ve anlam zenginliği. *Turkish Studies*, 10(4), 95-114. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7705>
- Baskakov, N. A. (1958). *Karakalpaksko-Russkiy slovar*. Gosudarstvennoe izdatelstvo inostrannih i natsionalnih slovarey.
- Blagova, G. F., Dıbo, A. V. & Rassadin, V. İ. (1997). *Étimologičeskij slovar' tjurkskix jazykov Obščetjurkskie i mežtjurkskie osnovy na bukvy "k", "q"*. Rossijskaya Akademiya Nauk Institut Yazıkoznaniya.
- Blagova, G. F. (2000). *Étimologičeskij slovar' Tjurkskix jazykov. Obščetjurkskie i mežtjurkskie leksičeskije osnovı na bukvy "k"*. Rossijskaya Akademiya Nauk Institut Yazıkoznaniya.
- Budagov, L. (1871). *Sravnitel'nyj slovar' Turecko-Tatarskich narečij. Tom II*. Akademia Nauk.
- Clauson, S. G. (1972). *An etimological dictionary of pre-thirteenth century Turkish*. Oxford University, London.
- Dıbo, A. V. (2003). *Étimologičeskij slovar' Tjurkskix jazykov. obščetjurkskie i mežtjurkskie leksičeskije osnovı na bukvy "l", "m", "n", "p", "s"*. Rossijskaya Akademiya Nauk Institut Yazıkoznaniya.
- Doğan, L. & Erdin C. (2021). Gagauz Türkçesinde mental fiiller. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 9(2), 191-221. <http://dx.doi.org/10.29228/ijlet.51492>

- Erdem, M. (2004). *Türkmen Türkçesinde mental fiillerin isteme göre anlam değişimleri*. V. Uluslararası Türk Dil Kurultayı Bildirileri 1, 939-949, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Fakirullahoğlu, M. A. İ. (2016). *Kırgız Türkçesinde duygu fiilleri*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fiilmore, Charles, J. (1971). Some Problems for case grammar, Ohio State University. Department of Linguistics Working Papers in Linguistics. p. 245-265. https://kb.osu.edu/bitstream/handle/1811/81803/WPL_10_August_1971_245.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- García-Miguel, M. J. & Albertuz, F. J. (2005). Verbs, semantic classes and semantic roles in the adesse project. Facultade de filoloxía e tradución university of vigo. https://www.academia.edu/2961756/Verbs_semantic_classes_and_semantic_roles_in_the_ADESSE_project
- Goleman, D. (1996). *Emotional intelligence. Why it can matter more than IQ*. Bloomsbury.
- Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe sözcüklerin köken bilgisi sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Hirik, E. (2017). Türkiye Türkçesi duygu fiillerinde anlam ve kelime sıklığı ilişkisi, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 41, 53-74.
- Hirik, E. (2018). *Türkiye türkçesinde mental fiiller*. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- İlter, E. (2019). *Karahanlı Türkçesinde duygu fiilleri*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kalkan, N. (2016). Başkurt Türkçesinde mental fiiller. *Actual Problems of Turkic Studies*, 177-186. https://orient.spbu.ru/books/actual_problems_turkic_studies_180/2/
- Kamchybekova, K. (2010). *Kırgız Türkçesinde duygu fiilleri*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kamchybekova, A. K. (2011a), Kırgız Türkçesinde duygu fiilleri. *ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2(3), 87-102.
- Kamchybekova, K. (2011b). Duygu fiillerinin anlamsal özellikleri üzerine, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 22-35.
- Kanar, M. (2010). *Büyük Farsça-Türkçe sözlük*. Say Yayınları.
- Kuliev, G. K. (1998). *Semantika glagola v tyukskih yazıkah*. ELM.
- Lazarus, R. S. (1991). Progress on a cognitive-motivational-relational theory of emotion. *American Psychologist*, 46(8), 819-834. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.46.8.819>
- Lessing, F. D. (2003). *Moğolca-Türkçe sözlük*, çev: Günay Karaağaç, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Levin, B. (1993). *English verb class and alternations: a preliminary investigation*. University of Chicago Press.
- Levitskaya, L. S. (1989). *Étimologičeskij slovar' tjurkskix jazykov. Obščetjurkskie i mežturkskie osnovy na bukvy "dž", "ž", "j"*. Akademiya Nauk SSSR İstitut Yazıkoznaniya.
- Mathieu, Y. (2006). A computational semantic lexicon of french verbs of emotion. G. Shanahan, Yan Qu ve Janyce Wiebe (Ed.), *computing attitude and affect in text: theory and applications*, (pp.109-124). Springer. http://dx.doi.org/10.1007/1-4020-4102-0_10

- Niiranen, L. (2008). *Effects of learning contexts on knowledge of verbs*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. University of Tromsø.
<https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/2109/thesis.pdf?sequence=1>
- Räsänen, M. (1969). *Versuch eines etimologischen wörterbuchs der türksprachen*.
- Sevortyan, E. V. (1974). *Êtimologičeskij slovar' tjurkskix jazykov (Obščetjurkskie i mežtjurkskie osnovy na glasnye)*. İzdatel'stvo Nauka.
- Sevortyan, E. V. (1978). *Êtimologičeskij slovar' tjurkskix jazykov. Obščetjurkskie i mežtjurkskie osnovy na bukvy "B"*. İzdatel'stvo Nauka.
- Sevortyan, E. V. (1980). *Êtimologičeskij slovar' tjurkskix jazykov. Obščetjurkskie i mežtjurkskie osnovy na bukvy "V", "G" i "D"*. İzdatel'stvo Nauka.
- Soydan, S. (2018). Tarama sözlüğünün ilk iki cildindeki duygu fiilleri üzerine bir değerlendirme. *Turkish Studies*, 13(5), 471-493.
<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12923>
- Şahin, S. (2012a). *Türkmen Türkçesinde mental fiiller*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, S. (2012b). Mental fiil kavramı ve Türkmen Türkçesinde mental fiiller. *Uluslararası TEKE Dergisi*, 1(4), 45-62. <https://doi.org/10.7884/teke.96>
- Seçkin, K. (2019). *Eski Türkçede mental fiiller*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şirin User, H. (2009). *Köktürk ve Ötüken Uygur kağanlığı yazıtları, söz varlığı incelemesi*. Kömen Yayınları.
- Tietze, A. (2002). *Tarihi ve etimolojik Türkiye Türkçesi lügati*. Birinci Cilt A-E, Simurg Yayınları.
- Tietze, A. (2009). *Tarihi ve etimolojik Türkiye Türkçesi lügati*. İkinci Cilt F-J, Wien.
- Van Voorst, J. (1992). The aspectual semantics of psychological verbs. *Linguistics and philosophy*, 15(1), 65-92.
- Werth, P. (1998). Tired and emotional: On the semantic and pragmatics of emotion verb complementation, *In Speaking of Emotions*, Mouton de Gruyter.
<https://doi.org/10.1515/9783110806007.409>
- Yaylagül, Ö. (2005). Türk runik harfli metinlerde mental fiiller, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 17-51.
- Yaylagül, Ö. (2010). Türkiye Türkçesindeki duygu fiilleri, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 100-111.
- Yıldız, H. (2020). Eski uygurcada mental fiiller arası geçişler üzerine notlar. *Gazi Türkiyat*, 26: 105-125.
- Yudahin, K. K. (1965). *Kirgizsko-russkiy slovar*. Nauka.
- Zülfikar, H. (1995). *Türkçede ses yansımaları kelimeler*. TDK Yayınları.